

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně Mgr. Daniely Zemanové a soudců JUDr. Radana Malíka a JUDr. Barbary Pořízkové v právní věci žalobce: **JUDr. Z. A.**, proti žalovanému: **Finanční ředitelství v Praze**, se sídlem Žitná 12, Praha 2, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 19. 5. 2010, č. j. 2903/10-1500-105219, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 7. 2011, č. j. 10 Af 40/2010 - 89,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá**.

II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

Včas podanou kasační stížností se žalobce (dále jen „stěžovatel“) domáhá zrušení shora označeného usnesení Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“), kterým bylo zastaveno řízení o jeho žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 19. 5. 2010, č. j. 2903/10-1500-105219, z důvodu nezaplacení soudního poplatku.

V odůvodnění napadeného rozhodnutí městský soud zrekapituloval řízení předcházející vydání rozhodnutí. Usnesením ze dne 17. 8. 2010 byl stěžovatel vyzván, aby zaplatil soudní poplatek za podanou žalobu. Stěžovatel reagoval žádostí o osvobození od soudního poplatku, kterou městský soud zamítl usnesením ze dne 28. 2. 2011, č. j. 10 Af 40/2010 – 47. Kasační stížnost proti tomuto usnesení byla rozsudkem Nejvyššího

správního soudu ze dne 19. 5. 2011, č. j. 1 Afs 25/2011 – 67, též zamítnuta. Městský soud poté stěžovatele znovu vyzval k zaplacení soudního poplatku, na což stěžovatel reagoval novým návrhem na osvobození od soudních poplatků. Městský soud dospěl k názoru, že v pořadí druhá žádost o osvobození od soudních poplatků neobsahuje nové, dříve neuplatněné skutečnosti, proto o ní v souladu se závěry rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 6. 2008, č. j. 4 Ans 5/2008 - 65, není třeba samostatně rozhodovat. Městský soud dále uvedl, že stěžovatel tvrdil, že jeho majetkové poměry se v důsledku jeho vyškrtnutí ze seznamu advokátů změnily k horšímu, avšak neuvedl míru onoho zhoršení ani stav majetkových poměrů před a po tomto zhoršení. Městský soud k tomuto tvrzení pro jeho neurčitost nemohl přihlížet. Další tvrzení stěžovatele dle hodnocení městského soudu nesouvisela se změnou majetkových poměrů, ale týkala se převážně vylíčení nerelevantních událostí z minulosti. Ohledně tvrzení o majetkovém útisku ze strany státu, který stěžovatel uváděl jako důvod pro osvobození od soudních poplatků, městský soud uvedl, že ani existence tohoto případného stavu není bez dalšího důvodem pro osvobození od soudních poplatků. Takovým důvodem je doložení skutečnosti, že účastník řízení nemá dostatečné prostředky na zaplacení soudního poplatku.

Stěžovatel v kasační stížnosti uvedl, že napadené usnesení městského soudu porušuje jeho ústavně zaručené právo na spravedlivý proces. Česká republika dle stěžovatele dlouhodobě porušuje ústavní povinnost založenou v čl. 36 odst. 4 Listiny základních práv a svobod upravit řádně zákonem podmínky a podrobnosti soudní ochrany práv zaručených závazky České republiky z mezinárodních smluv [stěžovatel zmiňuje Úmluvu o zákazu nelidského zacházení (publikovanou pod č. 143/1988 Sb.), Trestněprávní úmluvu o korupci (publikovanou pod č. 70/2002 Sb. m. s.) a Občanskoprávní úmluvu o korupci (publikovanou pod č. 3/2004 Sb. m. s.)]. Stěžovatel dále uvedl, že v případě ochrany práva zaručeného v čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod jsou od soudních poplatků osvobozena řízení ve věcech náhrady škody způsobené při výkonu veřejné moci nezákonným rozhodnutím nebo úředním postupem dle § 11 odst. 1 písm. g) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění účinném do 31. 8. 2011. Dle stěžovatele je pak v zásadním rozporu s osvědčenými principy právního státu, aby občané, kteří se domáhají soudní ochrany svých práv zaručených závazky České republiky z označených mezinárodních smluv, byli proti ochraně podle čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod diskriminováni poplatkovou povinností za to, že Česká republika porušuje ústavní povinnost svědčící ji z čl. 36 odst. 4 Listiny základních práv a svobod upravit zákonem podmínky a podrobnosti soudní ochrany práv svých občanů dotčených mezinárodními závazky České republiky z označených mezinárodních smluv.

Stěžovatel s poukazem na ústavní princip rovnosti účastníků řízení před soudem poukazuje na to, že ust. § 138 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), připouští rozhodnutí soudu o osvobození od soudních poplatků vázat nikoli jen na doložení nedostatku prostředků jako v soudním řízení správním, ale obecně na poměry účastníka. Soud dle stěžovatele může aplikovat citované ustanovení nikoli jen v případě doložení nedostatku prostředků, ale s ohledem na poměry účastníka řízení i k zabránění ústavně nepřípustné diskriminace soudem.

V kasační stížnosti stěžovatel též poukázal na vraždu JUDr. E. V. a na to, že se domáhá soudní ochrany základního práva podmiňujícího nezávislost advokacie (práva na smluvní odměnu za poskytnutou právní pomoc).

V podání ze dne 5. 2. 2012 stěžovatel uvedl, že je odkázán na 7000 Kč exekučně nepostižitelného minima starobního důchodu.

Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost je podána osobou k tomu oprávněnou, je podána včas, jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná, stěžovatel má vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních právních předpisů vyžadováno pro výkon advokacie. Důvod kasační stížnosti odpovídá důvodu podle § 103 odst. 1 písm. e) zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s."). Zdejší soud přezkoumal napadené usnesení městského soudu v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněných důvodů, zkoumal při tom, zda napadené usnesení netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a odst. 4 s. ř. s.), a poté dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Z konstantní judikatury Nejvyššího správního soudu vyplývá, že v řízení o kasační stížnosti proti usnesení krajského (zde městského) soudu o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku za předchozí kasační stížnost by trvání na splnění poplatkové povinnosti znamenalo řetězení řešeného problému a ve svém důsledku by popíralo smysl samotného řízení. Nezaplacení soudního poplatku za kasační stížnost proto v takových případech nemůže samo o sobě bránit projednání věci a vydání meritorního rozhodnutí, k tomu srov. rozsudky zdejšího soudu ze dne 25. 4. 2007, č. j. 9 As 3/2007 - 77, a ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 - 77. Tento právní názor lze bezpochyby aplikovat na projednávanou věc. S ohledem na tuto skutečnost netrval Nejvyšší správní soud na zaplacení soudního poplatku, k tomu srov. usnesení zdejšího soudu ze dne 19. 11. 2009, č. j. 7 Aps 4/2009 - 20.

Námitku stěžovatele, dle které se městský soud nezabýval „nadzákonným právním stavem", nevyhodnotil Nejvyšší správní soud jako námitku nezákonnosti napadeného rozhodnutí. Tvrzení, která stěžovatel označil za „nadzákonný právní stav", se totiž nevztahují k povinnosti platit soudní poplatek, ani k předmětnému řízení před městským soudem. Stěžovatel v této souvislosti tvrdil, že Česká republika dlouhodobě porušuje ústavní povinnost založenou čl. 36 odst. 4 Listiny základních práv a svobod řádně upravit zákonem podmínky a podrobnosti soudní ochrany práv občanů zaručených mezinárodními závazky ČR, stěžovatel výslovně zmínil Úmluvu o zákazu nelidského zacházení, Trestněprávní úmluvu o korupci a Občanskoprávní úmluvu o korupci. K mezinárodním úmluvám o korupci uvedl, že Česká republika je zavázána neposkytnout nikomu, tedy ani České straně sociálně demokratické, i jen nepatřičnou výhodu majetkovým útiskem stěžovatele. Nelidské zacházení spatřoval v tom, že proti němu bylo dle jeho slov vedeno trestní stíhání pro nezávislý výkon advokacie a pro plnění zákonných povinností. Poukázal i na to, že zneužívání státní moci bylo namířeno i proti osobám v jeho okolí, v této souvislosti zmínil i vraždu JUDr. E. V., o níž obšírně pojednal v úvodu kasační stížnosti.

Nejvyšší správní soud konstatuje, že uvedená tvrzení stěžovatele se nevztahují k nyní posuzované věci a pro přezkum rozhodnutí městského soudu nejsou relevantní. Předmětem nynějšího přezkumu ze strany zdejšího soudu je otázka, zda městský soud zastavil řízení o

žalobě pro nezaplacení soudního poplatku v souladu se zákonem. Před městským soudem bylo napadeno rozhodnutí žalovaného ve věci daňové, konkrétně úroku z prodlení. Pro rozhodnutí městského soudu o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku je stěžejní zhodnocení toho, zda řízení podléhá soudnímu poplatku a zda stěžovatel od poplatku nebyl osvobozen, pokud ano, potom, zda poplatek byl zaplacen. Z uvedeného je zřejmé, že městský soud se nemohl zabývat vztahem České strany sociálně demokratické ke stěžovateli, ani tvrzením o trestním stíhání stěžovatele či vraždě JUDr. E. V., a ani mezinárodními smlouvami, kterých se stěžovatel v této souvislosti dovolával, případně hodnotit související tvrzení stěžovatele, že Česká republika porušuje ústavní povinnost upravit zákonem podmínky a podrobnosti soudní ochrany práv občanů zaručených těmito mezinárodními závazky.

Dle Nejvyššího správního soudu nejsou pro rozhodnutí o kasační stížnosti v projednávané věci relevantní ani skutečnosti uvedené stěžovatelem v podání ze dne 5. 2. 2012, neboť nemají souvislost s nutností zaplatit soudní poplatek za řízení před městským soudem a neobsahují ani námitky proti usnesení tohoto soudu, který pro nezaplacení soudního poplatku řízení o žalobě zastavil.

Stěžovatel dále namítl diskriminaci těch občanů, kteří se domáhají soudní ochrany svých práv zaručených závazky ČR z mezinárodních smluv, oproti těm, kteří se domáhají soudní ochrany dle čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Diskriminaci spatřuje v nutnosti uhradit soudní poplatek, což je zákonem stanovená povinnosti, kterou Nejvyšší správní soud shledává zcela v souladu s ústavním pořádkem.

Nejvyšší správní soud při posuzování důvodnosti stížních námitek vycházel z nálezu Ústavního soudu ze dne 5. 11. 1996, sp. zn. Pl. ÚS 6/96 (publikovaného pod č. 295/1996 Sb. a jako N 113/6 SbNU 313, dostupného z http://nalus.usoud.cz), v němž se Ústavní soud vyjadřoval k chápání ústavní zásady rovnosti. V citovaném nálezu je uvedeno: „*Ústavní zásadu rovnosti, v právech zakotvenou v čl. 1 Listiny, nelze pojímat absolutně a rovnost chápat jako kategorii abstraktní. Již Ústavní soud ČSFR vyjádřil své chápání rovnosti, v uvedeném článku zakotvené, jako rovnosti relativní, jak ji mají na mysli všechny demokratické ústavy, požadující pouze odstranění neodůvodněných rozdílů (nález Ústavního soudu ČSFR uveřejněný pod č. 11 Sbírky usnesení a nálezů ÚS ČSFR). Zásadě rovnosti v právech je proto třeba rozumět také tak, že právní rozlišování v přístupu k určitým právům mezi právními subjekty nesmí být projevem libovůle, neplyne z ní však, že by každému muselo být přiznáno jakékoliv právo*.“ Při takto vnímané zásadě rovnosti nelze ze skutečnosti, že určité typově vymezené soudní řízení je věcně osvobozeno od soudních poplatků, bez dalšího dovozovat, že by s odkazem na rovnost v právech měla být od soudního poplatku osvobozena i řízení jiná. Pro takový závěr by musela svědčit úvaha, že takové rozlišování je nepřípustným projevem libovůle a jde o neodůvodněný rozdíl. Stěžovatel v tomto smyslu neuvedl žádnou argumentaci, pouze poukázal na rozdíl v poplatkové povinnosti pro jím vedené řízení a řízením ve věcech náhrady škody způsobené při výkonu veřejné moci nezákonným rozhodnutím, rozhodnutím o vazbě nebo nesprávným úředním postupem, která jsou od soudního poplatku osvobozena dle § 11 odst. 1 písm. g) zákona o soudních poplatcích, ve znění účinném do 31. 8. 2011 [v současné době je toto osvobození uvedeno v § 11 odst. 1 písm. m) citovaného zákona].

Nejvyšší správní soud se neztotožnil ani s námitkou, v níž stěžovatel poukazuje na § 138 odst. 1 o. s. ř., který osvobození od soudních poplatků váže na poměry účastníka, nikoli jen na doložení nedostatku prostředků jako § 36 odst. 3, věta první, s. ř. s. Stěžovatel se dovolává principu rovnosti a s ohledem na poměry účastníka řízení požaduje zabránit nepřípustné diskriminaci poplatkovou povinností v případě soudní ochrany práv zaručených závazky České republiky z mezinárodních smluv. Nejvyšší správní soud konstatuje, že pojem „poměry účastníka" v § 138 odst. 1 o. s. ř., na který stěžovatel odkazuje, se vztahuje k možnosti účastníka zaplatit soudní poplatek, jde tedy o jistý vztah k jeho finanční a majetkové situaci. Účelem individuálního osvobození od soudních poplatků je zabránění tomu, aby se neschopnost zaplatit soudní poplatek stala nepřekonatelnou překážkou v přístupu k soudu. Vzhledem k tomu, že soudní poplatek je vždy určitá finanční částka, je logické, že schopnost či neschopnost její úhrady se bude vždy vztahovat k finanční a majetkové situaci poplatníka. Při individuálním osvobození od soudního poplatku je třeba takovou situaci hodnotit a k této situaci se potom připíná pojem „poměry účastníka" užitý v § 138 odst. 1 o. s. ř. Tento pojem pak nelze od finanční a majetkové situace zcela izolovat, to by odporovalo smyslu individuálního osvobození od soudního poplatku vymezeného výše.

Závěr, že pojem „poměry účastníka" v § 138 odst. 1 o. s. ř. nelze vnímat zcela odtrženě od jeho majetkové a finanční situace, podporuje i komentář k tomuto ustanovení, kde se uvádí: „*Celkové zhodnocení všech okolností, které vypovídají o poměrech účastníka (vedlejšího účastníka), se musí promítnout do závěru, zda účastník (vedlejší účastník) je s ohledem na své poměry schopen zaplatit soudní poplatky a nést další výdaje spojené s řízením, včetně nákladů spojených s poskytnutím právní pomoci (se zastoupením). Jestliže mu to jeho poměry nedovolují, je soud povinen mu přiznat tomu odpovídající osvobození od soudních poplatků (v plném rozsahu, zčásti, pro část řízení nebo jen pro některé úkony).*" (viz Bureš J., Drápal L., Krčmář Z. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 953).

Stěžovatel se ovšem pod pojem „poměry účastníka" snaží podřadit i skutečnosti, které s jeho finanční a majetkovou situací nesouvisí a u nichž tuto souvislost ani nedovozuje. V dané souvislosti totiž poukazuje na to, že brání svá práva zaručená mezinárodními smlouvami (o zabránění nelidského zacházení či korupci), či poukazuje na diskriminaci. V kasační stížnosti přitom stěžovatel výslovně uvedl, že osvobození od soudního poplatku se snaží dosáhnout nikoliv pro nedostatek finančních prostředků, ale k uplatnění práva na soudní ochranu proti nepřípustné diskriminaci poplatkovou povinností. Nejvyšší správní soud na základě výše uvedeného konstatuje, že pod pojem „poměry účastníka" v § 138 odst. 1 o. s. ř., na který odkázal stěžovatel, nelze podřadit skutečnosti, na které stěžovatel odkázal. Jeho námitka proto není důvodná.

Pokud se stěžovatel dovolává porušení práva na spravedlivý proces, Nejvyšší správní soud uvádí, že právo na spravedlivý proces lze uplatnit před nestranným a nezávislým soudem, avšak pouze zákonem stanoveným způsobem. Splnění poplatkové povinnosti je jedním ze základních předpokladů pro uplatnění tohoto práva. Pokud ovšem stěžovatel svou poplatkovou povinnost nesplnil a městský soud na tuto skutečnost reagoval zákonem předvídaným způsobem, nespatřuje Nejvyšší správní soud v postupu městského soudu porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces.

Nejvyšší správní soud nepovažuje povinnost hradit soudní poplatek za řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu, pokud není žalobce od tohoto poplatku osvobozen, za ohrožení nezávislosti advokacie, a to ani v případě, že žalobcem je advokát. Nutnost uhradit soudní poplatek nelimituje samotný obsah zpoplatněných podání ani následný postup žalobce v dané věci, natož pak jeho postup v jiných věcech. Nejvyšší správní soud proto neshledal nutnost obracet se na Soudní dvůr Evropské unie s předběžnou otázkou ve smyslu čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie, zda je slučitelné se závazky členského státu Evropské unie na ochranu nezávislosti advokacie na státní moci, aby členské země podmiňovaly poskytnutí soudní ochrany poplatkovou povinností advokátovi.

Nejvyšší správní soud ze všech shora uvedených důvodů dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná, proto ji dle § 110 odst. 1, věty poslední, s. ř. s. zamítl. O věci přitom rozhodl bez jednání postupem podle § 109 odst. 2 s. ř. s., dle kterého o kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud zpravidla bez jednání.

Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o § 60 odst. 1, větu první, s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s., dle kterého nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Stěžovatel v soudním řízení úspěch neměl, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalovanému, který by jinak měl právo na náhradu nákladů řízení, nevznikly v řízení náklady, které by překračovaly jeho běžnou úřední činnost.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 12. dubna 2012

Mgr. Daniela Zemanová
předsedkyně senátu